

Táplálékok, tápanyagok

Miről lesz szó?

- Táplálékaink
- Tápanyagok (táplálékaink tartalmazzák)
  - Szerves tápanyagok:
    - Fehérjék
    - Zsírok
    - Szénhidrátok
    - Vitaminok
  - Szervetlen tápanyagok:
    - Víz
    - Szervetlen sók

Szerves tápanyagaink

■ Fehérjék:

- Sejtek építőkövei
- Biokémiai folyamatok résztvevői, katalizátorai
- Tej, hús, tojás, hüvelyesek (bab, borsó, lencse, szója)

■ Szénhidrátok:

- Sejtek energiaforrásai („fűtőanyagok”)
- Tartalék tápanyagok (cukrok, keményítő /növényi/, glikogén)
  - **Glikogén:** a májban és a vázizomzatban raktározódó keményítőszerű anyag
- Répacukor, méz, gabonafélék és a belőlük készült ételek (kenyér, péksütemények stb.)

■ Zsírsterű anyagok:

- Nagy energiatartalmú „fűtőanyagok”
- Tartaléktápanyagok
- Sejtépítők (Sejthártya)
- Tojás, zsírok, olajok

Vitaminok

- **Járulékos tápanyagok:**
  - Nem építőanyagok
  - Nem energiaforrások
  - Mégis nélkülözhetetlenek
  - Csak kis mennyiségben szükségesek
- Előállítási sejtjeik képtelenek, a táplálékokkal vesszük fel.
- Hiányában betegségek alakulnak ki, de a túl sok is káros lehet.
- **Oldódhatnak:**
  - **Vízben** (B1, B12, C,)
    - Vizelettel ürülnek, állandóan pótolni kell
  - **Zsírban** (**DEKA** !!!)
    - Raktározódnak, ritkábban kell pótolni

Legfontosabb vitaminokról

Vitamin neve	Oldódása	Hatása	Hiánytünetek	Forrásai
A-vitamin	Zsírban	Hámképződés, látás	Száraz repedezett bőr, szürkületi vakság (farkasvakság)	Előanyaga a karotin: sárgarépa, paradicsom, levélzöldségek, sütőtök
D-vitamin	Zsírban	Csontképződés, Ca csontba épülése	Csontok görbülése: Angolkór	Előanyagaiból a napfény hatására a bőrben keletkezik. Előanyagai: tojás, máj vaj, gomba
E-vitamin	Zsírban	Nemi működésekhez, antioxidáns, rákmegelőző	vérszegénységet, meddőség, izomsorvadás. (Táplálékkal elegendőt viszünk be)	növényi olajok,, a búzacsíra és az egyéb gabonacsírák, a zöld növények, a hús, máj és a tojás.
K-vitamin	Zsírban	Véralvadás	vérzékenység	Brokkoli, tej tojás, spenót. Bélbaktériumok is termelik

Vitamin neve	Oldódása	Hatása	Hiánytünetek	Forrásai
C-vitamin	Vízben	Sejt energiatermeléséhez. Hajszálerek rugalmasságához. Ellenállóképességhez	Fáradtság, nyálkahártyák vérzékenysége. Ellenállóképesség csökken. (Skorbut)	Zöldségek, gyümölcsök. Szentgyörgyi Albert!!!
B₁-vitamin	Vízben	Idegrendszer működéséhez	Fáradékonyság, izomgyengeség, ideggyulladás, bénulás(Beriberi)	Tej, máj, teljeskiőrlésű gabonák
B₁₂-vitamin	vízben	Vörösvérsejtek képzése	Vérszegénység	csak állati eredetű élelmiszerekkel lehet fedezni

Szervetlen anyagok

- Szervezet felépítése
- Különböző folyamatok résztvevői
- Pl.:
  - Ca, P: csontok, fogak felépítése
  - Fe: oxigénszállítás
  - Na: só-víz háztartás
- Víz:
  - Építőanyag,
  - Reakcióközeg
  - Reakciókban részt vesz
  - Oldószer
  - Hőszabályozó
- Kísérő anyagok: színező- és illatanyagok, **rostok**